

Skovhistorisk Selkabs forårstur til konseilpræsidentens skove

Af: Skovtaksator Børge H. Larsen, Lindum Skovindergård, Tjele.

Særtryk af artikel i Rummeteren - Skov Klub Information

April 2003

Skovhistorisk Selskabs forårstur til konseilpræsidentens skove

Af: Skovtaksator Børge H. Larsen, Lindum Skovridergård, Tjele.

Den 4. maj, 2002, besøgte ca. 80 skovhistorisk interesserede Kongsdal skovdistrikt, ved Mørkøv

I den skønne majmorgen samledes ekskursionsdeltagerne foran hovedbygningen til Kongsdal, hvor kammerherre Iacob Estrup bød velkommen til godset, og Peter Friis Møller bød velkommen på Skovhistorisk Selskabs formands vegne. Iacob Estrup, der er uddannet forstkandidat, har i mange år ejet og passet skovene til Kongsdal. I dag ejes godset af sønnen Hans Iacob Estrup, og den daglige leder er Suzanne Estrup, der er jurist.

Inde i borggården fortælle kammerherre Estrup om Kongsdals historie.

Kongsdal er på 1.015 ha, der fordeles sig med 430 ha landbrugsjord, 30 ha folde og 555 ha skov. Der er ansat 1 forvalter, 1 traktorfører, 1 markelev og 1 altneligmand. Endvidere hører der til godset en svinestald til 1.000 søer; her er beskæftiget 1 fodermester og 2 staldelever. Iacob Estrup indledte med at fortælle, at initiativet til oprettelse af Skovhistorisk Selskab var udgået fra Estrups grandonkel, lensbaron Berner på Langesø.

Hovedbygningen sat smukt i stand efter stormen i 1999

Derefter bad Estrup os beundre det nye tag på hovedbygningen. Det har været noget af en opgave at få det på plads, idet taget blev ødelagt i stormen i december, 1999. Man fik en god behandling af forsikringsselskabet og af Skov- og Naturstyrelsen, og resten af beløbet måtte man selv udrede, og nu kan det forhåbentligt holde i mange, mange år.

I slutningen af 1500-tallet byggede Peder Reedtz sit ny herresæde på et voldsted omgivet af vand, og han blev sat til at bestyre de to store herreklostre Sorø og Antvorskov. Frederiks den II forærede Reedtz Tygestrup, som godset hed på den tid.

Iacob Estrup fortsatte: Min oldefader, konseilpræsidenten kender alle. Hans far var lektor, senere direktør ved Sorø Akademi og Skole. Han var hi-

Kongsdal set fra haven.

storiker. Han erhvervede Kongsdal i 1835 og begyndte at skrive en lille bog om godset for 156 år siden.

Absalon var den første ejer

Første gang vi hører om godset er i 1180, da biskop Absalon skænkede sit arvegods i Undløse til Sorø kloster. Munkene kom herop og indrettede en granum (ladegård).

Af det ældgamle Tygestrup fandtes i 1836 intet tilbage; det var beliggende her, hvor vi står. Man fortæller, at her skulle være opgravet et sværd med inskriptionen "Stig Marsk" (marsken Stig Andersen, der blev dømt fredløs efter mordet på Erik Klipping); dette sværd blev senere røvet af svenskerne. Peder Reedtz søn, Frederik, byggede avlsgården, hvoraf der er rester. I 1586 fik man tag på den vestre fløj. Ved sydenden af denne fløj fandt man fundamenterne til et lille tårn. Har man måske haft i tankerne at bygge en sydlig fløj, så man havde en lukket borggård?

Først i konseilpræsidentens (statsministerens) tid blev den hvide puds taget af murene og de nuværende vinduer sat ind -og de er stadigvæk intakte. Frederik III var meget glad for sine besiddelser på denne egn, og det var ham, der ændrede navnet fra Tygestrup til Kongsdal.

Frederik den III's søn, prins Jørgen, overtog Kongsdal og mageskiftede det med godser i Sydsjælland.

Efter hans tid var der mange forskellige ejere, bl.a. von der Osten, der har ansvaret for fiskedammene i haven.

Som nævnt har ejendommen siden 1835 tilhørt slægten. Nu tilhører Kongsdal min søn, der er nødt til at tjene sine penge ved edb; så han er deltidsgodsejer.

Konseilpræsidenten var også forstkandidat

Min oldefar, Jacob Brønnum Scavenius Estrup har haft en hård barndom. Først døde hans moder og så hans ældste broder. Estrups stedmoder, som han altid kaldte mor, og hendes søster boede i mange år på Kongsdal.

Man har opbevaret slutsedlen på Estrups køb af Skaføgård i 1852, og samme år flyttede han til Jylland.

Jacob Estrup fortæller om Hellig Kors Kilde.

I Ditlev Tamms bog "Konseilpræsidenten" kan vi bl.a. læse: "Som godsejer havde Estrup nu ansvaret for to store landbrugsbedrifter, Skaføgaard og Kongsdal. Kongsdal drev han fra 1846 og Skaføgaard fra 1852. Ved begge godser var ordningen den, at en godsforvalter havde hovedansvaret for bedriften. Det daglige arbejde lededes af en avlsforvalter og under ham stod i

et sindrigt system af over- og underordningsforhold en række medarbejdere med forskellige funktioner. I godsarkiverne ligger der indberetninger fra godsforvalteren, avlsforvalteren, gartnere, skytter, skovridere og skovfogeder, beridere, staldkarle, mejersker og husholdersker og breve fra tyende og ansatte. Estrup fulgte nøje med i driften og krævede i et utal af breve til gårdens folk eksakt besked. De mange indberetninger viser, at Estrup fulgte godt med i godsets drift om end, efterhånden som årene gik, ofte på afstand".

Ville flytte skovene til Jylland

Det mange forstfolk bedst husker J.B.S. Estrup for, er hans ide med, at skovene skulle ligge på de ringere jorder i Jylland, mens den gode jord på øerne skulle anvendes til landbrug. Herom kan man læse i "Forstlig Stat" af Roepstorff:

"I det i Tresserne af Oldenburg (forstkandidat) fremkaldte Røre i Forstpolitikken tog Estrup ivrig Del. Som Vicepræsident for Landmandsforsamlingen i 1861 sluttede han sig til Oldenburgs Ideer i Retning af Reformer til Opnaaelse af en bedre Fordeling af Skovene her i Landet - og bidrog derved væsentligt til Vedtagelsen af Resolutioner, der lagde Regeringen denne Sag paa Sinde. I Tidsskrift for Landmænd ("Om Skovbrugets Frigjørelse", 1862) som og ved Landmandsforsamlingen i 1863 tog han Ordet for fuld Skovfrihed. Som Indenrigsminister forelagde han i 1866 et Lovforslag om Ophævelse af Skovtvangen, hvilket Forslag som bekendt ikke kom til 2den Behandling".

I bogen "Konseilpræsidenten" fortælles der om tilplantning af lyngklædt overdrevsjord på Kongsdal. På Fjeld tilplantede han ca. 700 tdr. land af de dertil egnede træløse arealer. Og i bogen står der:

"og det gjorde han her, som på Skafø, således at han skånede enhver ege- og bøgespire, som endnu fandtes, ligesom han ved senere blev foretaget af ham selv, opelskede disse løvtræer på nåletræernes bekostning, thi han nærede en stadig voksende mistillid til, at disse indførte træarter kunne og burde være andet end "forfrugt" og "ammer" for landets gamle løvtræarter: eg og bøg, som han elskede."

Der står stadigvæk et kors ved kilden.

Men tilbage fra 1800-tallet og til nutiden. Fra borggården bevægede ekskursionen sig ned gennem haven og ud til stedet, hvor der var minder om et mølleanlæg, der er kendt fra 1205.

Hellig Kors Kilde

Man nåede nu frem til Hellig Kors Kilde. Hvert år på Sct. Georgs dag kommer spejderne herud. Kilden har været kendt langt tilbage i tiden.

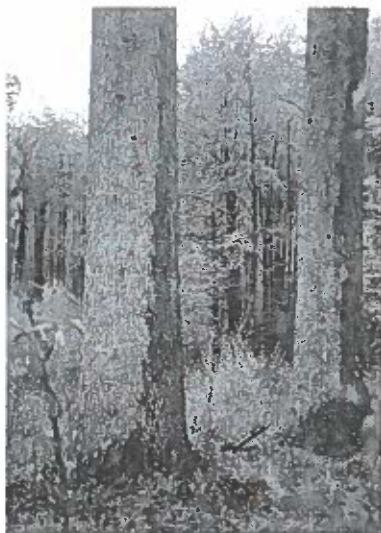
En fin dame havde hørt om denne kilde. Hun var blind, drak af kildens vand og blev seende.

Her har også været afholdt kildemarkeder. Huset, vi passerede på vej hertil, hed "Tivoli". Her kom mange gæster, og de blev helbredt og lagde penge i kildeblokken. De taknemmelige rejste kors hernede; de velhavende rejste store kors.

I. Estrup berettede: Undløse sogn har en lang udstrækning i øst-vestlige retning. Derfor var der for mange langt til Undløse kirke. Af den grund begyndte man at bygge en kirke i Tømmerup, men det man byggede op om dagen, det blev revet ned om natten. Sønnen af en rytterbonde skulle juleaften ride til kirken. Der var ingen vej eller sti, højest nogle vadesten.

Da han nåede til den Ledes Bakke, så han, at højen stod på gloende pæle. Der kom en underskøn pige ud af højen og tilbød ham at drikke af et forgyldt horn. Da han spildte lidt af drikken på hesten, så han at der blev et hul. Derfor red han afsted alt hvad remmer og tøj kunne holde. Ved Broge Ma ligger hesten, der blev ramt af stenen, som trolden kastede. Og inde på alterbordet står et guldhorn.

Et andet sagn fortæller: Fra Antvorskov kom der en munk herud til Hellig Kors Kilde. Da han så korsene, udbød han: "Hvorfor skal de fine kors stå her-

De to ædelgraner fra ca. 1840, diameter 85 og 90 cm.

ude?". Derfor kom prioren med nogle munke herud for at få korset med, men mændene ville ikke fjerne korset. "Så gør jeg det selv", sagde prioren, og korset faldt ned over ham.

Frokosten, den medbragte madpakke, indtog man under hyggelige former i en stor lade, hvor der var sat borde og stole op.

"Hvilende skovdrift"

Efter frokosten gik turen ud til store arealer med kulturer. Estrup pointerede: "De store kulturarealer skyldes vort eget initiativ. Her stod bøg, der stammede fra et oldenår i 1860'erne. Det var dejlig bøg. Min søn og jeg blev enige om, at det var rimeligt at tage det nu. Vi tog prøver, og der var rødmarv i træet. Efter samråd med statskovrideren tog vi fat på at drive stykket af. Nu har vi plantet bøg med indblanding af de træarter, som der foreskrives. I 1999 væltede alt det gamle og mellemaldrende gran. I dag dyrker vi "hvilende skovdrift", hvor vi ikke er afhængige af skoven.

Månedens digt

Et ord kan siges.....

Tekst: Lydia Skals.

Melodi: "Jeg plukker flojlsgræs..." Af: Knud Vad Thomsen. Med tilladelse.

En ting kan siges på mange måder,
det samme ord dækker mange ting.
Et ord kan siges, så det kan såre,
men, også, så det gør ingenting.
Det samme ord, det kan vise vrede,
Det kan vær' udtryk for ironi.
Det kan fortælle, at man ham elsker,
hvis ret betoning man kan det gi'.

Dit dumme svin du kan si' i vrede,
men hvis du siger de ord med glød,
mens kærligt på ham med smil du kigger,
så ved han, du mener, han er sød.
De samme ting kan du også sige,
så at din frækhed gør andre flov,
men, hvis frimodigt du sir' det samme,
de samme synes, at du er sjov.

På turen ud til Kongsdal Overdrev, passerede vi to store ædelgraner, fra ca. 1840, altså fra den første tilplantning af overdrevet.

Dernæst ser vi lidt fremme et stykke bøg fra 1926, plantet efter 1. generation gran. På dette areal er der aldrig blevet tyndet. Kun en stor elm er blevet fjernet. Skovrider Sørensen var her på distriktet til omkring 1930. Han plantede anemoner ud på stedet, ellers var her kun skovsyre.

Plantet bøg fra 1926, der allerede er blevet tyndet.

Dernæst kørte vi gennem Stenmarken, der blev plantet til i 1840, og så drog man tilbage til Kongsdal.

Ved ekskursionens afslutning udtalte Jette Baagø, Skovhistorisk Selskabs formand: "Tusind tak for en dejlig dag. Meget spændende at se et skovbrug, der ikke er så almindeligt", hvortil Estrup svarede: "Det har været hyggeligt at have Jer på besøg".

En bette torsk, det kan siges sådan,
at det i hjertet gør kisteglad,
men, det kan og siges på en måde,
så, at man føler sig mer' end flad.
De smukke ord, som der er i sproget,
hvad hjælper det, at du bruger dem,
hvis ikke varmen er i din stemme,
så fatter ingen, hvor du vil hen.

Med disse vers ser du følsomheden,
den siges kan jo langt mer' end ord,
for det er den, der gir' ord betydning,
og viser, hvad der i hjertet bor.
Den viser venskab og moderglæde
og faderstolthed og ironi.
Men, så din iver kan gi' betoning,
som viser ord, der er praleri.

Er du ude på numre? - prøv et af dem her:
Ansvarshavende og stof til bladet:
Henry L. Nielsen
Venusvej 6, 8723 Løsning.

Tlf. 7565 1714. Mobil. 2166 8536.
Onsdage hele dagen.
Fax. 7579 0216. Altid åben.
E-mail: rummeterenhenry@mail.tele.dk